

Кобзареве слово

У Дніпропетровському художньому музеї з нагоди 202-ї річниці від дня народження Тараса Шевченка стартує проект

«Душею чую рідну землю»

17 березня відбудеться екскурсія міні-виставкою графіки відомих українських митців із колекції музею. Тут представлені ілюстрації до Шевченкових творів від Марії Котляревської та Михайла Деревуса, образи Шевченка, створені Миколою Родзіним та Василем Касіяном. А ще – «репліки» на найвідоміші автопортрети Кобзаря у виконанні Василя Чебанника та Володимира Масика.

Представлені найпоширеніші техніки високого, плоского й глибокого друку – ліногравюра, ксилографія, літографія, монотипія, офорт тощо.

Після екскурсії відбудеться тематична вікторина.

24 березня в музеї відбудуться лекції, присвячені творчості видатного митця. Родзинкою проекту стане міні-концерт музичних творів за мотивами поезії Тараса Шевченка.

Україна в картинах її славетного сина

З нагоди Дня народження Тараса Шевченка в Меморіальному будинку-музеї Д.І. Яворницького відбудуться мультимедійні лекції про Шевченка-художника.

Дмитро Яворницький багато літ присвятив вивченню життєвого та творчого шляху Тараса Шевченка. Тож не дивно, що розповіді про мало-відомі факти з його життя пролунають саме у Меморіальному будинку-музеї, осередку українського духу Придніпровського краю.

Тематичні заняття фахівці проведуть у приміщенні музею, а також – виїжджатимуть до шкіл та вишів.

Заявки – за тел.: 47-27-61, 47-27-33

Шевченкіана в закладах освіти

• «Віродися, Тарасе, мовою, одкровенням, душі розмовою» – тема єдиного уроку в місті Марганець.

• «Український Прометей» – єдиний урок, присвячений Тарасові Шевченкові, провела вчитель української мови та літератури Євещько-Миколаївського НВК Новомосковського району Олена Віталіївна Ломака. На ньому представлено шість експозицій: «Дитинство Тарасика», «Перші творчі спроби», «Пророк України», «Співець жіночої долі», «Учитель Правди Божої», «Шевченко – художник», відбулися літературний та музичні конкурси, інсценізація «Співець-патріот». Учні, виконавці ролей, відчули всю радість і страждання, що випали на долю Великого Кобзаря.

• У Криворізькій СЗШ № 67 на традиційній загальношкільній лінійці учні згадали найважливіші події з життя Кобзаря, декламували вірші та інсценували уривки з творів. Цього дня школярі переглянули відеофільм про життя Тараса Шевченка, а наймолодші – мультфільм «Садок вишневий коло хати».

• «Не забуде Україна Шевченкове слово». У 53 професійно-технічних навчальних закладах Дніпропетровщини відбувся тиждень ушанування Тараса Шевченка – славетного сина українського народу. Педагоги організували конференції, книжкові виставки, перегляд документальних фільмів про митця, літературні вечорниці та ігри «Найрозумніший», конкурси плакатів та малюнків, флешмоби тощо.

ПОЕТИЧНА СПАДЩИНА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА у творах сучасної учнівської та студентської молоді

Кожне покоління українців повертається до народного генія і переосмислює його творчість, проектуючи його спадщину на сьогоднішній день, відкриваючи нові образи та по-новому інтерпретуючи зміст.

Мовно-літературний конкурс імені Тараса Шевченка підтвердив, що молодь свято шанує творчість великого українського поета. Для молодого покоління Тарас Шевченко – це символ вічної боротьби, духовний геній України. Це людина, яка стала легендою завдяки таланту і великій любові до рідного народу. Шевченко для сучасних українців – це не лише вірші Кобзаря, що вивчаються у школі, а й надії, якими ми живемо сьогодні, із яких черпаємо життєві сили, любов до України. Він дарував вічність українському слову, передбачив наше майбутнє відродження. Його твори – це не лише спогади про славетне минуле України, коли козаки «панували, добували і славу, і волю». На думку сучасних учнів, найбільшим досягненням Тараса Григоровича є те, що він зміг у серцях українців відродити почуття національної та людської гідності, дати їм віру у власні сили, своєю творчістю оберігати: «Я на сторожі коло них поставлю Слово»...

Українська земля подарувала вселюдському сузір'ю геніїв невідомого Світоча – Тараса Шевченка, який, справді, поставив на сторожі біля своїх земляків «рабів німих», «вогненне слово», а в «Заповіті» дав наказ: «Кайдани порвіте!» Великий Кобзар акумулював, духовно переплавив, зберіг від забуття весь морально-етичний досвід української нації, дав змогу вдумливо читати свою національну історію, не обдурюючи самих себе і не порушуючи спадкоємність духовної культури українського народу.

Твори сучасних школярів, учнів, студентів свідчать про те, що вони ідентифікують себе з тими, хто був закодований Кобзарем у слові «народженім» у творі «І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє», з таким актуальним і нині епіграфом: «Якщо хтось каже, що любить Бога, а брата ненавидить, той неправдомовець». Тому найчастіше у своїх роботах учасники конкурсу цитують строфи Шевченкових поезій, що вже стали афоризмами:

...Прочитайте знову
Ту ю славу. Та читайте
Од слова до слова,
Не минайте ані титли,

Ніже тії коми,
Все розберіть... та й спитайте
Тоді себе: що ми?..
Чий сини? яких батьків?
Ким? за що закуті?..

Обніміться ж, брати мої,
Молю вас, благаю!

В своїй хаті своя й правда
І сила, і воля.

Нема на світі України,
Немає другого Дніпра.
А ви претесь на чужину
Шукати доброго добра.

Доборолась Україна
До самого краю,
Гірше ляха свої діти
Ї розпинають.

Не дуріте самі себе,
Учітьсь, читайте.
І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь.

Свою Україну любіть.
Любіть її... Во время люте,
В остатню тяжкую минуту
За неї Господа молить.

Сучасне покоління зрозуміло багатогранність Шевченкової поезії. Для молодих він і тонкий, ніжний лірик, який присвятив рідному краю шедевр пейзажної лірики «Садок вишневий коло хати»; і пророк, який свято вірив у світле майбуття: «І на оновленій землі Врага не буде, супостата, А буде син, і буде мати, І будуть люде на землі»; і громадянин, який мужньо витримав усі тортури і не скорився ворогам: «Ми не лукавили з тобою, Ми просто йшли; у нас нема Зерна неправди за собою».

Творчі роботи конкурсантів вкотре переконують у істині: стільки людей – стільки й думок. І здається, що твори геніальних поетів ніколи не бувають прочитані до кінця. Що більше пізнаєш справжнього Шевченка, то більше знаходиш незвіданого. Саме чари його слова намагалися розгадати і пояснити для себе учасники мовно-літературного конкурсу.

Відкриттям цьогорічного конкурсу стала талановита семикласниця Нікопольської СЗШ № 20 Катерина Бикова. До вашої уваги її поезія-звернення до кожного українця:

В моїй світлиці на стіні
Висить портрет Великого Шевченка.
І дуже хочеться побачити мені
В його очах майбутнє України-неньки.

Його чоло високе, мудрі сірі очі,
Котрі з дитинства бачили всього.
Немов Тарас з портрета мовить хоче
До побратима кожного свого.

Про те, як всі свої думки та сподівання,
Він на папері щиро викладав,

Про те, що мав одне в душі бажання,
Щоб українець кожен волю мав.

Хотів, щоб пам'ятав народ, як воювали
Козаки відчайдушно проти ворогів,
Як труднощі усі разом долали.
Щоб край наш рідний славився і цвів.

І всюди, де війна іще лунає,
Летять слова поета всіх часів:
«Боріться – поборете,
Вам Бог помагає!»

І не забудемо отих пророчих слів.

Сподіваємося, що учасники фінального етапу конкурсу імені Тараса Шевченка успішно виконали творчі завдання. Їхні роботи були відправлені до Києва для перевірки членами журі.

Хочеться щиро подякувати працівникам, невтомним, небайдужим педагогам, які щорічно готують талановитих дітей до конкурсів, підтримують їх, допомагають реалізуватися, зокрема Аллі Вікторівні Богомазовій (Спеціалізована СЗШ № 22 з поглибленим вивченням іноземної мови, Дніпропетровськ), Ользі Григорівні Криворотенко (Ганнівський НВК «СЗШ – ДНЗ» Верхньодніпровського району), Людмилі Іванівні Півненко (Березнуватівська СЗШ Солоняківського району), Любові Миколаївні Ільїній, Світлані Олександрівні Катунівій (Дніпропетровський обласний медичний ліцей-інтернат «Дніпро»), Наталі Сергіївні Голіковій (Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара), Світлані Іллівні Кондратенко (Дніпропетровський педагогічний коледж ДНУ ім. О. Гончара), Світлані Петрівні Лагдан (Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна).

Переконуються вкотре: Тарас Шевченко – поет сучасний, актуальний, близький своїми поглядами сучасному поколінню. Це поет на всі часи. Його твори – це джерело, від якого має починатися усе: і любов, і віра, і слава, і воля. Ми завдячуємо саме Шевченку, що повернув нам національну гордість, навчив виборювати незалежність, навчає нові покоління любити Україну, вболівати за її долю, передавати нащадкам національний генетичний код.

Антоніна СЕРГІЄНКО,
завідувач кафедри
гуманітарної освіти ДОНШО,
кандидат педагогічних наук

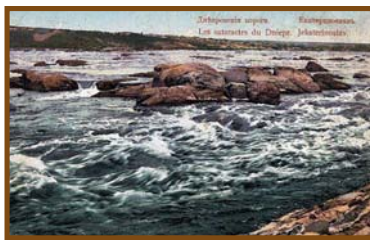

Нове життя будемо –
Кобзаря голос чуємо.
Народна творчість

Духовна спадщина Тараса Григоровича Шевченка живе у віках, вона є цілющим джерелом натхнення для нових поколінь. Кожен із нас шукає в його творах відповідь на безліч запитань, має від них втіху й підтримку. Тож поговоримо знову і знову про Шевченка...

Поговоримо про те, що пов'язує нас, жителів Придніпров'я, із Тарасом Григоровичем Шевченком.

Ми тішимось тим, що в наших краях, найбільш імовірно, побував Тарас Григорович. **Микола Чабан**, письменник, краєзнавець, співупорядник видання «Шевченкіана Придніпров'я» про це пише так: «Наш земляк **Михайло Жученко**, який згодом стане відомим поетом і науковцем Яром Славутичем, перед Другою світовою війною, студентом подорожував рідною землею. Наслідком цього стала книжка нарисів «Місцями запорозькими», яка мала кілька видань в Канаді та Україні. У нарисі «На Хортиці» він описує зустріч зі старим дідом-чабаном, який здавна пас тут вівці, а на той час улаштувався сторожувати при будинкові відпочинку. Від нього **Яр Славутич** і записав народний переказ про перебування Тараса Шевченка між Дніпровських лоцманів. З ними, мовляв, Кобзар на дубі перетинав Дніпрові пороги і найгірший з-поміж них – Ненаситець. За словами старого, Шевченко не міг приховати захоплення величним дніпровським краєвидом: «Гей, та й могутній же Батько наш Славута! Я й на Волзі бував, а такого дива не бачив. Ач, як несе!» Тарас Шевченко у переказі нотує назви затоки, виявляє неабияку витримку перед доланням грізних порогів, а на Хортиці, зійшовши на берег, «упав на коліна і плакав від радості, цілуючи землю: – От, де слава наша почалася!».

Існує також думка, що у 1843 році, після закінчення Академії мистецтв, поет дістався до Дніпрових порогів найкоротшим із поштових шляхів, що тоді існували. Шлях пролягав з Лубен через Хорол – Кременчук – Верхньодніпровськ – Катеринослав – Олександрівськ – Нікополь. Імовірно, біля Кременчука по наплавному мосту Шевченко переїхав на правий берег Дніпра і опинився на землях Катеринославщини.

Чи був поет у самому Катеринославі? Це нам невідомо. Шевченкознавці припускають, що у першій половині вересня 1843 року Шевченко об'їхав місяця, пов'язани з історією Запорізької Січі, побував на Хортиці, в Нікополі,

селі Покровському. Безумовно, Шевченко побував біля Ненаситецького, Вовнизького та інших порогів, бачив їхню грізну красу, слухав їхній могутній рев:

*Б'ють пороги, місяць сходить,
Як і перше сходить...
Нема Січі, пропав і той,
Хто всім верховодив!*

Під час подорожі поет не розлучався зі своїм альбомом, зібрав десять малюнків, але зберег-

лися декілька: «На Орелі», «Красивий кам'яний бабамі».

Нас, жителів Дніпропетровщини, поєднує з Великим Кобзарем те, що долею Тараса Григоровича Шевченка цікавився наш видатний земляк, вчений **Дмитро Іванович Яворницький**. Дослідники його епістолярної спадщини Ангеліна Перкова та Віктор Сков у роботі «Т.Г. Шевченко в житті і спадщині Д.І. Яворницького» пишуть, що Дмитро Яворницький був дослідником, збирачем і пристрасним популяризатором творчості Т.Г. Шевченка. Зібрані матеріали згодом розмістив у своєму «улюбленому дітищі» – Катеринославському музеї.

Крім того, ми пишаємось, що образу Тараса Григоровича Шевченка торкалися в своїй творчості наші письменники-земляки, цим стверджуючи, що не згасає, а зростає інтерес до слова Тараса Григоровича Шевченка. Кожен, хто читає його поезію, бере звідти якусь незбагненну силу, одухотвореність, просвітління. Кожен українець вважає його своїм, пишається тим, що саме українська земля виплекала і зростила великого Кобзаря – батька Тараса. І кожен шукає у собі Шевченка, хоче, конче мусить «знайти в собі його кровинку», хоч іскру, інакше з темряви народу не вийти, інакше не буде України. Без Шевченка не тримала б нас матінка-земля, бо Шевченко – і совість наша, і віра наша, і правда наша, і сила наша. З такою порадою звертається до земляків **Наталка Нікуліна** у поезії «**Шукаймо у собі Шевченка**»:

*Шукаймо у собі Шевченка
Хоч іскру праведності й віри –
Він мусить бути там, в глибинах,
Інакше нас би не тримала
Оця земля, калини матір.
Ми мусимо. Ми конче мусим
Знайти в собі його кровину –
Інакше з темряви не вийти.
Усім життям, всім током крові –
Народжуймо в собі Шевченка,
Хоч іскру – кожен, Іскру – кожен.
Всі разом – буде Україна.*

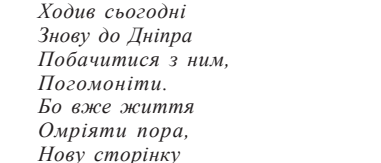
Поетичний твір «**Світ клеко-тить. Розвернуто безодні**» – це поетичне кредо Наталки Нікуліної. Поетеса зауважує, що в найтяжчі хвилини боріння світла і п'їтьми поет і народ повинні бути єдині, тоді «не всидить кривда на високім троні». Невіддільним від народу, його страждань був Тарас Григорович, і такою є життєва позиція Наталки Нікуліної.

*Світ клеко-тить. Розвернуто безодні.
Боріння вічне світла і п'їтьми.
Гряде поет, чий біль – від болю Кодні,
З усіх страждань малих рабів німих.
Космічний пил і пил земний на скроні.
Поет. Народ. Коли вони – одне, –
Не всидить кривда на високім троні
І правду цар-фельдфебель не лигне.
Між зір тернових світить місяченько,
І кривд віки, кривд всі наружи орд
Іде народ. Бо він і є – Шевченко.
Шевченко іде. Бо він і є – народ.*

Поезія Наталки Нікуліної «**Уже нема того Аралу**» порушує на-сущну проблему збереження землі через осмислення біографічних фактів з життя Тараса Шевченка. Лейтмотивом звучить думка, що люди внаслідок своєї нерозсудливої діяльності втрачають багатства землі, втрачають пам'ять про ті місця, які пов'язані зі священним іменем Т. Шевченка. Народ повинен відповідати за свої дії, інакше стане страшно «перед собою, перед ним».

*Уже нема того Аралу,
Шевченкового – і нема.
Як тяжко пуста нас скарала,
Солона, спечена й німа.
Лишилась пам'ять акварелей,
Що він їх щедро малював.
Було колись... Тепер пустеля
Сліди пісками завів.
День – судний. Не поможє спротив:
Ганьба – так землю розп'ясти.
І сам Шевченко свідчить проти.
Ніщо ти, Господи, прости!
Вітри метуть солоні «брашна»
Там, де були морські лани.
Чи аж оце нам стане страшно
Перед собою, перед Ним?*

Прислухатись до слова Шевченка спонукає нас **Григорій Бідняк** у поезії «**Тарасова порада**». Ліричний герой пішов до Дніпра погемоніти з Шевченком, утвердитись у своїй життєвій позиції, розвіяти сумніви. І почув Тарасову пораду: громадянин не повинен зневірятись, зрікатись рідної землі, він повинен жити і творити в ім'я Вітчизни...

*Ходив сьогодні
Знову до Дніпра
Побачитися з ним,
Погемоніти.
Бо вже життя
Омріяти пора,
Нову сторінку
В ньому розповісти.
Немає вдач,
Немає і боргів,
А якщо є,
То далеко забути.
Та дивиться Тарас
З-під чорних брів:
«Не піддавайсь зневірі
і спокусі.
Розвій журу
І наміри сумні,
Забуто образ,
Зраду й пересуду.
Не всі пізнав
Ще радіці земні,
Хоч з тобою є
Хороші люди.
Впадати в ниць
Ще не прийшла пора.
Свого шляху
Приступно не зривайся.
Якщо почав його
Ти від Дніпра,
В порив іди
Й на мить не зупиняйся».*

Олеся Омельченко поезію «**Тарасу Шевченку**» теж присвячує Кобзареві, несхитному борцеві за долю рідної землі. Пристрасно звучать слова вдячності землі, що породила Генія українського народу: *Спасибі, земле, що ти родила хліб. Спасибі, земле, що ти родила Україну, Колись давно, з убогої хатини, Тарас великий вирушив у світ І в слово гніве і ніжне перелив*

*Снагу свою, і віру, і надію.
Проїшов крізь пекло, та не відступив,
А став борцем своєї батьківщини.
Мій батьку, мій учителю, моя
Одвічна гордосте,
О, як пашишь обличчя,
Коли читаю знову «Кобзаря»,
Коли до мене правда промовля
Й до пильності, як і раніше, кличе!
Хай буде важко – легко не бува.
Та не померти вічним твоїм думам,
Бо – непохитні, як народ наш мудрий,
Як невмирущі мамині слова.*

Пишається Кобзарем Україна, лунає над нею слово правди Пророка, кличе через роки бути пильними, боротись за кращу долю Вітчизни. Тому, ненько-Україно, «...не померти вічним твоїм думам», бо слово «Кобзаря» – не-вмируще, як «мамині слова». І в цьому головна ідея поезії **Олеси Омельченко** «Тарасу Шевченку».

Філософськи осмислює творчість Тараса Григоровича Шевченка **Віталій Старченко** у поезії «**Пік Шевченка**». Він зазначає, що осягнення людством творчості Шевченка – це вершина духовності. Автор порівнює високість духу дум Кобзаря з гірською вершиною нескороного і свободолюбивого Кавказу.

*Вершина, мов несписаний папір,
Як дума Кобзарева піднебесна,
Що на віки вросла в громаддя гір,
Прорвавши оболонку сріблястї перевеси.
Тарасова вершина... Пік чуття
Любові до людей і ненависті пік
До наглого імперського злиття,
Що нищить етноси, і лиш один «язик»,
Один на всіх народам залишає.
Вершина ця, немов поема, сяє –
Пома про нескорений Кавказ,
Яка немов пронизливий намаз
Для горців гордих та звитязних.
Високий блиск, міцна постава шпилья
Нищителям свободи недосяжні –
Його вартують правнуку Шаміля.*

Олександр Зайвий у поетичному творі «**Кохання Шевченка**» торкнувся найпо-таємнішого – особистого життя Кобзаря, який не мав долі змалку, то не мав її на схилі літ. Доля не подарувала йому родину. І про це з сумом говориться у поезії:

*Він сонце шукає на чорному тлі,
А сонця немає: байраки в імлі.
В Кирилівці темно. У Моринцях сон.
Так темно, мов землю
Поглинув дракон.
Завів Шевченко руки:
«Ну хоч ти, хоч ти,
Місяцю-золубчику,
Край мій освіти!»*

*Регім прокотився за глухий байрак:
«Гей, Тарасе! Місяць, як і ти, – кріпак».
Місяць не засвітить – стину гне горбом,
Косить панське жито кованим серпом.
«О зіронько-сестричко,
сестра моя, зоря!
Всміхнися ніжним личком
У Серце Кобзаря».*

*А в мудромому просторі
лиш відгук здалеки:
«Засватані всі зорі, розхвтані зірки.
Ти сам собі, Тарасе,
щуйкай зорю між хмар,
А темно –
з серця власного зроби собі ліхтар.
Не вийдуть на побачення.*

*Присняться тільки в сні,
Всі зорі закріпачені на небі кріпоснім».
«То дай мені кріпачку, життя!»
Кріпак я ж сам!»
Луна озвлася начебто:
«Кріпачку теж не дам!»
Під зоряною шаллю Тарасова судьба.
В очах шматки кришталю
і голуба журба.
По захаявних зшитках бредє
вогнистий зір.
Цвіте чарівна квітка, озорує папір.
Ніхто вогонь не вкраде,
вогонь в словах сія:*

«Ходімо, доле недукава,
Ходімо далі, далі – Правда,
А Правда – заповідь моя».

Нерозривний зв'язок Шевченкових дум із життям поневоленого українського народу розкриває **Анатолій Шкляр** у вірші «**Петербурзька ніч**».

*По вулицях пройдеши –
будинки, мов іграшки з воску,
По хвилях Невы
наполохане світло біжить.
Магічні палаци,
багато в них величі й лоску,*

*А ступиш на сходінку –
холод озорне в ту ж мить.
В розкішних мастках,
які аж літають над світом,
Гостинні господарі*

*також літають слідком.
І вкотре сикуються вуха слесм залити,
Чи душу засипать
важким кос-аральським піском.
А втішити душу і віку людського замало.
Лиш двері прочиниш –
приходить, мов привид, печаль.
На бані Ісакія сонце призахідне впало,
І високо в небі палає незасна свіча.
Слова, ніби люди: те в свитці,
а те в кармазині,
А те у солдатській шинелі
у дверях стоїть.*

*Зійшлися й мовчавь,
набукавшись по всій Україні,
Та й тут, в Петербурзі,
нелегко уста розтулять.
А світло маленької свічки
зростає тим часом,
І крила свої розпразляє над містом вікно.
І чується голос:
«Вже час повертатись, Тарасе,
Вогонь ще не згас,
і тебе там чекають давно.»*

*Не спить Україна,
озветься із мороку знову
І вийде назустріч осяяна зором земля.
Пов'язаний з нею
кривавою ниткою Слова,
Повториш угодол її заповітне ім'я.
І серце вразливе у неї, як серце дитини,
І сила, що здатна
пробити стіну крижану...
Краплина впаде із небес –
то слівця Катерини
Озвучить на кобзі
найтонішу чутливу струну*

Актуальними є слова **Михайла Дяченка**, з якими він звертається до Тараса Григоровича і до нас водночас:

*Народися ще раз, Тарасе,
Бо зникчємніли ми,
Бо скозачились ми, –
Бізнесменами стали,
Олігархами стали,
Рекетирами – не людьми.*

Оспівували Кобзаря і випускники Дніпропетровського національного університету **Володимир Сіренко** («**До Шевченка**») та **Костянтин Чернишов** («**Наш світ не став щасливішим, Тарасе**»), **Олександр Завгородній**.

Полум'яне слово Тараса лунало і лунає по всій країні, давало і дає віру в неминучу перемогу справедливості, запалює серця патріотів України, які виявляють щире любов до України-матері. Тому справедливою є народна мудрість: «Нове життя будемо – Кобзаря голос чуємо».

Сподіваюся, що запропоновані поетичні твори письменників-земляків будуть використані учителями Дніпропетровщини і ляжуть в основу уроків літератури рідного краю, виховних годин, Шевченківських свят.

Ольга КРИВОРОТЕНКО,
учитель української мови та
літератури Ганнівського НВК,
Верхньодніпровський район